

REPUBLICA SLOVENIJA
VARUH
ČLOVEKOVIH PRAVIC
SLOVENSKA 27
LJUBLJANA

Štev.: 1293/95-B
Datum: 12/6-1995

Ustavno sodišče R Slovenije
Beethovnova 10
61000 Ljubljana

Na podlagi člena 23 Zakona o ustavnem sodišču (Ur.l. RS, št. 15/94 - v nadaljevanju ZUS) vlagam

ZAHTEVO ZA OCENO USTAVNOSTI

prvega in drugega odstavka 473. člena Zakona o kazenskem postopku (Ur.l. RS, št. 63/94 in 70/94 - v nadaljevanju ZKP) ter drugega stavka v drugem odstavku 16. člena Pravilnika o izvrševanju pripora (Ur.l. SRS, št. 22/81 - v nadaljevanju Pravilnik).

* * *

Na podlagi pobude prizadetega posameznika oz. njegovih zakonitih zastopnikov (staršev) obravnavam pod številko spisa 2.1-971/95 zadevo mladoletnega pripornika, osumljenega oz. obtoženega večih kaznivih dejanj zoper premoženje. Mladoletnik je iz pripornega razloga ponovitvene nevarnosti priprt. V priporu je skupaj z več polnoletnimi priporniki.

Zakonska podlaga, da je mladoletnik lahko priprt skupaj s polnoletnimi, je v prvem in drugem odstavku člena 473 ZKP:

- "1. Mladoletnik mora biti priprt praviloma ločeno od polnoletnih.
2. Sodnik za mladoletnike sme odrediti, naj bo mladoletnik priprt skupaj s polnoletnimi, če bi mladoletnikova osamitev predolgo trajala, podana pa je možnost, da je mladoletnik v priporu skupaj s polnoletnim, ki nanj ne bo škodljivo vplival."

Povsem enak tekst kot drugi odstavek 473. člena ZKP vsebuje drugi stavek drugega odstavka 16. člena Pravilnika.

Ocena ustavnosti predpisov obsega tudi oceno skladnosti zakonov in drugih predpisov z ratificiranimi mednarodnimi pogodbami in s splošnimi načeli mednarodnega prava. Člen 8 Ustave Republike Slovenije (Ur.l. RS, št. 33/91) določa, da morajo biti zakoni in drugi predpisi v skladu s splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava in z mednarodnimi pogodbami, ki obvezujejo Slovenijo.

V Splošni deklaraciji o človekovih pravicah so Združeni narodi razglasili, da je otroštvo upravičeno do posebne skrbi in pomoči. Zaradi telesne in duševne nezrelosti potrebuje otrok posebno varstvo in skrb, všteti ustrezno pravno varstvo (preambula Konvencije ZN o otrokovih pravicah - Ur.l. SFRJ, št. 15/90 in Ur.l. RS, št. 35/92 - Mednarodne pogodbe, št. 9/92 - v nadaljevanju Konvencija). Glavno vodilo pri vseh dejavnostih državnih organov v zvezi z otroki so otrokove koristi (primerjaj člen 3/1 Konvencije). Po členu 56 Ustave R Slovenije uživajo otroci posebno varstvo in skrb.

Mednarodni pakt o državljskih in političnih pravicah (Ur.l. SFRJ, št. 7/71 in Ur.l. RS, št. 35/92 - Mednarodne pogodbe, št. 9/92 - v nadaljevanju Pakt) v točki 2b člena 10 določa, da morajo biti mladoletni obdolženci ločeni od odraslih.

Člen 37 Konvencije določa, da sme biti otrok priprt le v skrajnem primeru ter za najkrajši potreben čas. Z vsakim otrokom, ki mu je bila odvzeta prostost, je potrebno ravnati na način, ki upošteva potrebe oseb njegove starosti. Še posebej mora biti otrok ločen od odraslih, razen če se smatra, da je to v nasprotju z njegovimi interesi.

Obe navedeni ratificirani in objavljeni mednarodni pogodbi torej posebej poudarjata ravnanje, ki je v kar največji možni meri v skladu s koristmi otroka. Tako zahteva Pakt, da morajo biti mladoletni obdolženci brez izjeme ločeni od odraslih. Enako zahtevo vsebuje tudi Konvencija, ki dovoljuje odstop le, če bi bil otrok v priporu ločen od odraslih v nasprotju z njegovimi interesi. Po določilu Konvencije je otrok v priporu lahko skupaj z odraslimi le, če je to zanj koristnejše, kot pa če je priprt od njih ločen. Konvencijski odstop od pravila ločenega pripora z odraslimi je torej določen v interesu otrokovih koristi.

Prvi odstavek 473. člena ZKP pravila, da mora biti mladoletnik priprt ločeno od polnoletnih, ne postavlja absolutno in v skladu s koristmi otroka. Izraz "praviloma" dovoljuje odločitev, da je mladoletnik priprt skupaj s polnoletnimi. Zakon za to določa dva pogoja: če bi mladoletnikova osamitev trajala predolgo in je podana možnost, da je mladoletnik v priporu skupaj s polnoletnim, ki nanj ne bo škodljivo vplival. Pripor je v postopku proti mladoletniku izjemen ukrep in sme trajati le najkrajši potreben čas. Mladoletnikova osamitev (ločenost od polnoletnih) je zato lahko le izjemna in kratkotrajna. Negativni pogoj, da polnoletni nanj ne bo škodljivo vplival, pa je neživljenski in neprimeren, saj zahteva vnaprejšnjo presojo (ne)škodljivosti vpliva s strani polnoletnega pripornika. Takšna ureditev ne zadosti kriteriju, da

so pri vseh dejavnostih v zvezi z otroki njegove koristi glavno vodilo. Mladoletnikovi osamitvi v priporu se je moč izogniti tudi na druge načine, ki upoštevajo, da je otroštvo upravičeno do posebne skrbi in pomoči (na primer: več obiskov ali pripor mladoletnika skupaj z vrstniki). Med priprtjem mladoletnika s polnoletnimi in osnovnim kriterijem, da so otrokove koristi glavno vodilo, ni sorazmernosti.

Prvi in drugi odstavek 473. člena ZKP sta zato v nasprotju s točko 2b 10. člena Pakta in točko c 37. člena Konvencije. V nasprotju pa sta tudi s temeljnim načelom varstva koristi otroka, ki je uveljavljeno tako v mednarodnem pravu, kot tudi v Ustavi R Slovenije. Povedano velja tudi za drugi odstavek 16. člena Pravilnika, ki je protiustaven že zato, ker ureja zakonsko materijo.

Ustavnemu sodišču tako

predlagam,

da ugotovi opisano neskladje ter razveljavi določbe ZKP in Pravilnika, ki so predmet zahteve za oceno ustavnosti.

V zgoraj navedeni zadevi, ki jo obravnavam, je mladoletnik priprt skupaj s polnoletnimi. Zaradi možnosti, da za otroka zaradi škodljivega vplivanja nastanejo škodljive posledice, predlagam, da Ustavno sodišče na podlagi člena 39 ZUS do sprejetja končne odločitve zadrži izvrševanje izpodbijanih določil ZKP in Pravilnika.

Ivan Bizjak

Varuh človekovih pravic